

До: проф. д-р арх. Т.Булев, Председател на УС на САБ
За сведение на: арх. Петър Статов, Член на УС на САБ, Председател на ДС
на дружество Бургас

Уважаеми проф. Булев,

Изпращам Ви мои предложения за доклада „Проблеми на българската архитектура 2010-2020 и дейността на САБ“.

С уважение,

арх. Владимир Милков
Бургас, 15.06.2020 г.

**Предложения за доклада
„Проблеми на българската архитектура 2010-2020 и
дейността на САБ“**

- **Проблеми на регулиране на пространственото развитие на отдиха**
- Опорочени обществени поръчки за изработване на ОУП на населени места и Общини с предварително подбрани проектантите, които услужливо да отложат върху територията възделенията на кметове и бизнес;
- Целенасочено манипулиране на местното население, че тоталното урбанизиране на крайбрежието работи в полза на туризма и увеличаване броя на летиращите и скок на потреблението в малките заведения, магазини, увеличена заетост в семейните хотели и стаи под наем, че устройствените планове вдигат продажната цена на земята, съответно благоприятстват лесното забогатяване на местното население;
- Целенасочено манипулиране на местното население, че всички законови мерки за опазване на природата неминуемо водят до срив в икономическото развитие и просперитет на Общината;
- Наличие на корупция в Общините и Общинските съвети, съчетана с външен натиск върху РИОСВ и РДНСК, водещи до тотално изкривяване на

законовата уредба по един или друг начин. В резултат е допуснато строителство върху дюни / Несебър /, Приморско / плаж „Корал“/, чувствителни територии / Синеморец – устието на Велека /, Созопол /„Алепу“/, Карадере, продължаващи опити за застрояване на Иракли и много други територии от Дуранкулак до Резово;

- Продажба на общински терени на безценица в чувствителни зони и съдействие за застрояването им;
- Липса на ландшафтни паузи в ОУП и законови разпоредби за опазване на характерни ландшафти;
- Липса на механизъм за изкупуване от Държавата / Общината на терени с цел запазването им непокътнати и съхраняване на ландшафти;
- Липса на професионален морал и отговорност сред част от проектантите, българи или чужденци;
- Безотговорни и алчни предприемачи, които в името на печалбата са готови да унищожат тотално общественния ресурс;
- Криворазбрано понятие „частна собственост“;
- Наличие на проблеми и „несъвършенства най-вече,, в ЗУЧК.

Пример: § 4. Действащите общи устройствени планове, в обхвата на които попадат устройствените зони по този закон, се привеждат в съответствие с изискванията на чл. 10, 11, 12 и 21 в срок две години от влизането в сила на закона.

Но влезлите в сила преди 01.01.2008г подробни устройствени планове запазват действието си и по силата на следващия **§ 5. (1) Забраните по чл. 10, ал. 2 и чл. 11, ал. 2 не се прилагат за законно изградените и разрешени обекти, както и за одобряване на инвестиционни проекти по действащи подробни устройствени планове.**

„Алепу“ с цяла поредица от „крайплажни“ ПУП - ове, влезли в сила. Т.н. „Шофьорски“ плаж е бомба със закъснител и всеки момент може да гръмне поредния скандал.

Като цяло презастроеното крайбрежие и огромния брой легла водят до огромно потребление на вода, електроенергия. Отделя се огромно количество битово фекални води, които ЛПС не винаги успяват качествено да пречистят, а и капацитетът им не е съобразен с максималния брой туристи. Ако в даден момент бъдат заети всички изградени легла, ще настъпи крах в инфраструктурата и екокатастрофа.

- **Конкурсна практика**

В резултат на натиск от страна на Дружество Бургас и Регионална колегия на КАБ, Община Бургас организира национални тайни архитектурни конкурси:

1. Конкурс за идеен проект за „Арт център - Художествена галерия“, 10 участника, първа премия и възлагане на проектиране на БУДА ООД. Предстоящо строителство през текущия мандат.
2. Конкурс за идеен проект за реконструкция и модернизация на Културен дом на Нефтихимика на площад „Тройката“, 7 участника, първа премия на студио МОТТО, Бургас, / в процес на строителство /.
3. Конкурс за идейна концепция за реконструкция, модернизация и адаптация на сградата на Немското училище в Бургас в Музей на съвременното изкуство и Окръжна библиотека „П.К.Яворов“, 7 участника, първа премия архитектурно студио „Дизарх“ ООД, Варна, / в процес на строителство /.
4. Архитектурен конкурс за идейна концепция за „Свободна зона за публични дейности в тила на 7-9 к.м. на пристанище "Бургас" с Възложител ДП „Пристанищна инфраструктура“ със съдействието на Община Бургас, осем участника, първа премия „Вамос“ ООД, София.

- **Градска среда. Съхраняване и развитие на зелените системи**

В периода 2010 – 2020 Бургас съхранява и развива зелената си система. Знакови паркове: Приморски парк или Морската градина, парк Езеро, като продължение на Морската градина, парк Изгрев, парк Славейков, парк Росенец, парк Минерални бани. Всичките са добре поддържани, наситени с дейности на отдиха. Не е допусната реституция и застрояване.

Забележка: За археологическите обекти и зелената система на Бургас, може да прегледате сп.Архитектура, бр.№6, 2017г.

- **Взаимодействие с КАБ, КИИП, КСБ**

Мисля, че е повече от задължително взаимодействие по промяна на законовата уредба и практикуване на професията. САБ следва да подкрепи инициативата на КАБ за промяна в ЗОП, стиковането му със ЗКАИИП, както и предложението на Столична Община и КАБ за електронно предаване на проектите и създаване на публичен електронен регистър за всички видове устройствени планове. По този въпрос можете да получите подробна информация от арх. Мартин Христов.

Надявам се предлаганите промени в ЗОП, подготвени от мен и работна група на КАБ, на която съм председател, както и с активното участие на арх.Златанова, член на работната група, да бъдат окончателно одобрени от УС на КАБ на 29.06.2020г. Те са дискутирани по време на електронна дискусия на УС на КАБ заедно с други проблеми.

Представям Ви ги предварително / без да са окончателно одобрени / за становище на САБ и подкрепа, разбира се. Ще се радвам, ако получа писмена такава преди УС на КАБ. Такава ще бъде търсена от КИИП и КСБ.

По отношение на промените в ЗУТ, предлагани от КАБ може да получите информация от арх.Петкана Бакалова.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРОМЕНИ В ЗОП

До: Членовете на УС на КАБ

Колеги,

представям на вашето внимание **Предложение за изменение на ЗОП**, като неразделна част от **Пакета мерки за преодоляване на кризата**, разработван от арх.Николай Баровски. Настоящите предложения са резултат от анализ на пазара на обществените поръчки, приетата концепция на Работната група на КАБ за промени в ЗОП на заседание на УС в Силистра, обобщените резултати от работата на представителите на САБ и КАБ в работната група на АСЕ „Обществени поръчки и архитектурни конкурси“ арх.Р.Златанова и арх.Вл.Милков, както и препоръките на АСЕ за неотложни промени в Европейската Директива, резултат от мащабна анкета.

УВОД

Икономиката на ЕС се крепи на икономическата активност на МСП, чийто принос е около деветдесет и четири процента. Деветдесет и шест процента от архитектурните фирми в ЕС са микропредприятия с персонал от 1 до 5 проектанта.

Намерението на Европейската Комисия, заложено в стратегията за МСП от март 2020 г., е да улесни практиките за възлагане на обществени поръчки на МСП, да намали тяхната бюрократичност, да опрости административните процедури и да разшири стратегическите поръчки..

За да се изпълни стратегията на ЕК за МСП, и се осигури много по-голям достъп на архитектите до пазара за проектантски услуги са необходими спешни промени в Европейската Директива за обществените поръчки и съответно в националните законодателства.

Това се потвърждава и от мониторингов доклад на ЕК от 2019г. за състоянието на пазара на обществени поръчки, който констатира, че Директивата страда от законодателна поръкозност и следва да бъде подобрена.

СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ В ЕС

Проучванията показват, че в рамките на ЕС около 92 % от бюрата са изключени от пазара на обществените поръчки поради непосилни критерии за подбор.

През 2019г. Архитектурният Съвет на Европа проведе мащабна анкета между браншовите организации на страните – членки. Камарата на архитектите в България и Съюзът на архитектите в България взеха активно участие, като техните представители в Работната група Обществени поръчки и архитектурни конкурси обобщиха резултатите. Работната група направи набор от конкретни предложения за промени в Директивата, които АСЕ разпрати да своите членове с препоръка да работят за промяна на съответното национално законодателство за имплементиране на препоръките.

Тези препоръки са залегнали и в писмото на Президента на Архитектурния съвет на Европа Георг Пендл до Комисаря на ЕК по Вътрешния пазар г-н Бретон.

В писмото се отбелязва, че опростените процедури биха могли да улеснят участието на фирмите на пазара за обществени поръчки и да преодолеят кризата без държавна помощ. Следователно трябва да се даде възможност на Възложителите да организират търгове по по-гъвкав и не толкова формален начин. Това ще съответства на целта на Комисията да подобри рамковите условия за доставчиците на услуги, особено за МСП, които представляват мнозинство в нашата професия.

Изискванията за непосилен оборот, излишни и ненужни сертификати и предишен опит в рамките на последните 1 до 3 години, както и рамковите споразумения, обикновено изключват МСП от пазара, като по-малко участници означава и по-малко идеи, по-малко иновации.

Подобен е и ефектът от обвързване на всички проектантски услуги, свързани с един инвестиционен проект за строителство в една обществена поръчка. Въвеждането на задължително условие инженеринговите поръчки да се възлагат въз основа на предварително изработен и одобрен идеен проект, резултат от архитектурен конкурс, би увеличило достъпа на повече архитекти до пазарите за обществени поръчки.

СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРИЯ

От проведената анкета на АСЕ и българските проучвания можем да отбележим, че страната ни успешно е транспонирила Директивата в законодателството си. Тя е една сред първите въвели електронните поръчки, електронния регистър, създава Централен орган за покупки и т.н. България е една от малкото страни, в които националното законодателство е предвидило възможността на браншовите организации да обжалват условията на някои от обществените поръчки, но не на всички. За съжаление констатираните недъзи в Директивата са се отразили неблагоприятно на пазара у нас. България е на последно място по брой на проведени архитектурни конкурси, завършили с възлагане за сметка на инженеринговите процедури.

Анкетата проведена сред членовете на Камарата относно **„Предложения на УС на КАБ за икономически компенсаторни мерки за преодоляване на последствията от икономическата криза“** ясно показва, че около 24.95% от колегите упражняват професията като свободна професия, самоосигуряващи се, наетите по трудов договор са 28.40%, а останалите 46.65% са собственици на архитектурни бюра, в огромната си част от 1 до 5 проектанта. На практика всички практикуващи професията са **микро и малки предприятия**.

В България пазарът за обществените поръчки е достъпен за около 10% от бюрата и в повечето случаи те са едни и същи / по наблюдения на Камарата /. Липсва официална статистика по простата причина, че архитектурните услуги са в Глава Строителство на ЗОП и са част от строителните услуги, без да бъдат диференцирани, въпреки поради характера на архитектурния труд, те са коренно различни от тези в строителството и от общите поръчки за доставка на стоки и услуги.

Проблемите на пазара на обществените поръчки у нас са идентични с проблемите в останалите страни, маркирани в писмото на АСЕ до Комисаря на ЕК по вътрешния пазар: усложнени и тромави процедури, критерии за подбор, които априори изключват бюрата от пазара, неподходящо подбрани процедури като рамкови споразумения и инженерингови поръчки и други, несъответстващи на спецификата на архитектурния труд.

Любимият критерий за оценка „най-ниска цена и срок“ и изключително ниските прогнозни стойности, непосилните изисквания за оборот и предишен опит, правят невъзможно сформирването на клъстерни екипи за дадена поръчка. Закъснението с месеци за изплащане на скромните възнаграждения възпрепятства нормалното функциониране на бюрата. Клаузите за доброволен, безвъзмезден отказ от авторски права, размерът на паричните гаранции и нересипрочните договори по отношение на права, задължения и размер на неустойки на страните, изкривяват функционирането на пазара. Това допълнително отблъсква потенциалните офериращи и те се самоизключват от пазара на обществените поръчки.

Възможността, допусната в ЗОП, Възложителите да имат право да поставят и допълнителни критерии за подбор, неминуемо води до целенасочено елиминиране на огромна част от операторите и отваря широко вратата за подбор на правилния „оператор“. Това кореспондира и с желанието на администриращите за по-малко вложен труд от тяхна страна в организирането и провеждането на обществените поръчки.

Редовно се изисква в ОП представяне на концептуално решение в обем равностоен на идеен проект. Това по същество е безплатен конкурс. В европейските

страни изискванията за концептуално предложение се прилагат в ограничени поръчки с покани до определени бюра, като всички получават еднакво компенсаторно възнаграждение.

Анкетата проведена сред членовете на Камарата установява, че 63.08 процента от архитектите не получават достатъчно средства, гарантиращи им достойно съществуване. Важно е да се отбележи, че 24.95% от анкетираните не са отговорили на въпроса по обясними причини. Едва 18.46% считат, че получават достатъчно средства в момента. Архитектите разполагащи с финансов буфер от 1 до 3 месеца са около 53% от анкетираните, при 24.95% не отговорили.

Това поставя въпроса и за необходимостта от специфични за страната ни изисквания за промени, свързани с достъпа да професията и достойното възнаграждения на архитектурния труд.

В Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране е изрично записано:

Чл. 8. Проектантите на свободна практика с пълна проектантска правоспособност осъществяват дейността си по предоставяне на проектантски услуги в проектантски бюра.

(2) Проектантските бюра се вписват в публични регистри, които се поддържат от Камарата на архитектите, съответно от Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране.

В Допълнителни разпоредби § 1 е дадено и определение: "Проектантско бюро" е фирмата на проектант с пълна проектантска правоспособност, регистриран като едноличен търговец, или на търговско дружество, в което проектант или проектанти с пълна проектантска правоспособност притежават повече от 50 на сто от капитала на дружеството.

В ЗОП липсва запис, че до участие в обществени поръчки се допускат проектантски бюра, собственост на проектант или проектанти с пълна проектантска правоспособност, притежаващи повече от 50 на сто от капитала на дружеството, регистрирани в съответните Камари. Липсата на подобен запис води до неправомерно участие на фирми, собственост на физически лица, без съответната правоспособност. В повечето случаи това са фирми, собственост на строители или „кухи“ фирми, които по един или друг начин печелят поръчки и възлагания, като за изпълнението им търсят правоспособни проектанти срещу мизерно възнаграждение на ръка, без финансови документи. Участието в работата на такива фирми превръща проектантите в „крепостни подизпълнители“ и ги лишава от референции за изпълнени проекти и автоматично ги изключва от последващо участие в подобни поръчки.

Архитектурният съвет на Европа препоръчва на браншовите организации на страните-членки да създадат Методология за определяне себестойността на проектантския труд.

В основополагащия за дейността на камарите у нас ЗКАИИП, дословно е записано:

Чл.7. Приемат Методика за определяне себестойността на проектантския труд в устройственото планиране и инвестиционното проектиране.

Чл. 29. (2) Договореното възнаграждение по ал. 1 не може да бъде по-ниско от себестойността на извършената проектантска услуга, с изключение на проекти за молитвени домове и за лица в неравносложно положение.

Чл.32. Дисциплинарно нарушение е: предоставяне на проектантски услуги на цени, по-ниски от себестойността.

Камарата на архитектите в България в изпълнение на Закона е изработила „Методика за определяне на себестойността на архитектурния труд в

инвестиционното проектиране и устройствено планиране“. В нея има и разписана „Норма времетраене в инвестиционното проектиране“.

Определянето на прогнозната стойност в ЗОП се извършва на база „при поръчки за проектиране – таксите, дължимите комисиони и други плащания“, каквото и да значи това.

Използването на Методиката за определяне на прогнозната стойност ще даде възможност на участниците в пазара при честно състезание да получат достойно възнаграждение за вложен труд. Това от своя страна ще доведе до повишаване икономическите им и покупателни възможности, ще доведе до нормално функциониране на бюрата, до увеличаване приходите от преки и косвени данъци, увеличени социални плащания и нормални пенсии.

Архитектурният труд е признат като дейност в полза на обществения интерес, постигайки качество в изградената среда в съответствие с нуждите на клиентите и обществеността при отчитане икономическите, социалните, културните условия и тези на устойчивото развитие. При това Съветът на Европа е включил в своята Работна Програма за Култура раздел за „висококачествена архитектура и изградена среда за всички“.

Кумулативният ефект от изброените пороци в пазара на обществените поръчки е изцяло в ущърб на публичния интерес за избор на най-добрия проект или оферта и води до неговото опорочаване.

Камарата на архитектите в България счита, че за преодоляване на последиците от икономическата криза и пороците на пазара за архитектурни обществени поръчки е необходимо да бъдат направени следните промени в ЗОП:

- 1. Въвеждане на специален раздел / глава „Архитектурни услуги“.*
- 2. Подбор от инструментариума за процедури за обществени поръчки, само на тези, съответстващи на спецификата на архитектурната услуга.*
- 3. Включване на „Методика за определяне на себестойността на проектантския труд в инвестиционното проектиране и устройствено планиране“ като база за определяне на прогнозната стойност на ОП.*
- 4. Допускане до участие в ОП само на проектантски бюра, регистрирани в КАБ, собственост на проектант или проектанти с пълна проектантска правоспособност притежаващи повече от 50 на сто от капитала на дружеството.*
- 5. Елиминиране на възможностите за избор на проект въз основа на единствения критерий най-ниската цена и срок.*
- 6. Премахване на възможността Възложителят да добавя допълнителни критерии за подбор по свое усмотрение.*
- 7. Разделяне на договорите за проектиране от договорите за строителство.*
- 8. Провеждането на инженерингови поръчки да става въз основа на предварително одобрен идеен проект, резултат от архитектурен конкурс.*
- 9. Ограничаване на използването на рамкови споразумения за архитектурни услуги и групиране на по-малки проекти.*
- 10. Признание на открития анонимен архитектурен конкурс, последван от процедура за договаряне, като стандартна процедура за възлагане на обществена поръчка и включване на правилата на КАБ за провеждането им, разработени въз основа на деветте правила на АСЕ, като част от Правилника за прилагане на ЗОП.*

11. Задължително изискване поне половината от участниците в журито / органа за подбор да имат същата или еквивалентна квалификация на тази, изисквана от участниците в конкурса или обществената поръчка.

12. Договорите за проектантски услуги, предоставяни от архитекти, да бъдат възлагани изключително въз основа на „Икономически най-изгодната оферта“, като е гарантирана достатъчна / преобладаваща тежест на качествените критерии.

13. Ограничаване изискванията за предлагане при ограничени ОП с покани само до концепции и еднакво компенсаторно възнаграждение за поканените участници.

14. В случай, че има нужда от доказване на професионален опит, това трябва да се отнася до лицата, участващи в проектантския екип, а не до юридическото лице, кандидатстващо за поръчката.

15. Референциите за услугите на архитектите трябва да се вземат предвид за период от минимум 10 години в зависимост от вида на проекта (някои проекти имат по-голяма повтаряемост от други).

16. Определените в документите за обществената поръчка срокове за проектантски услуги трябва да съответстват на най-кратките срокове за проектиране на конкретния проект, изчислени по разработената от КАБ „Норма времетраене в инвестиционното проектиране“.

15. Отпадане на изискванията за годишен оборот. При необходимост минималният годишен оборот не трябва да надвишава прогнозната стойност на договора.

16. Забрана за преотстъпване на авторски права или възнаграждение за преотстъпването им, ако е неизбежно.

17. Обжалването на решението за откриване на процедурата и / или решението за одобрение на промени в условията на обявена процедура, подадено от професионалните асоциации и организации, следва да бъде освободено от такси и да се отнася до всички поръчки.

18. Реципрочност в правата и задълженията на страните и наказанията в договорите за ОП.

арх..Владимир Милков
Бургас,
30.05.2020г.